

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

DEMOŠKOLA

Demokracie ve školní třídě

metodika

Registrační číslo projektu	CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001464
Název projektu	Demoškola. Demokracie ve školní třídě

Demokracie ve školní třídě

zpracoval Ondřej Bárta

metodika obsahuje:

- obsáhlý komentář, protože na roli učitele ve vazbě na demokracii a výchovu k ní nahlížíme komplexně,
- scénář workshopu pro žáky s časovým plánem.
- Pokud chcete zítra se třídou workshop udělat, využijte dokument:

[Metodika workshopu Demoškola pro žáky: Stručná příprava krok za krokem](#)

z webové stránky projektu Demoškola.cz

Klíčové myšlenky:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

PRAHA
PRAHA
PRAHA
PRAHA

DEMOŠKOLA

Demokracie ve školní třídě

SEBESPOLU

Každý učitel*,

učí demokracii. Nejen svou občanskou angažovaností nebo debatou o politice a volbách se žáky a studenty, ale také realizací činností se třídou, kde ústřední roli hraje **společný zájem**, zapojení všech a hledání řešení, která nejsou ani jednoduchá, ani populární, ale mají hluboký smysl.

Ondřej Bárta

Udělejte si miniprojekt ve třídě. Materiály včetně motivačních videí najdete na www.demoskola.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

PRAHA
PRAHA
PRAHA
PRAHA

DEMOŠKOLA

Demokracie ve školní třídě

SEBESPOLU

Každý učitel*

může na začátku úsilí o rozvoj a ukotvování demokratických principů začít tím, že intenzivně posiluje vědomí přínosnosti, užitečnosti a přispění každého jednotlivce. **Dává najevo, že ví o pozitivních vlastnostech žáka.** Posiluje jeho sebedůvěru, která se opírá o konkrétní dovednosti, na něž se dá poukázat, pojmenovat je popisným jazykem.

Ondřej Bárta

Udělejte si miniprojekt ve třídě. Materiály včetně motivačních videí najdete na www.demoskola.cz

DEMOŠKOLA

Demokracie ve školní třídě

SEBESPOLU

Podstatné je, abychom my **učitelé** v případě rozvoje demokracie byli více **koučové** a facilitátoři **skupinové dynamiky** a soustředili na to, aby se šikovní žáci stávali **empatičtější**, ti méně šikovní stávali **sebevědomější** a aby se ti, kteří se brání nebo se zlobí, **necítili vyloučení**.

Ondřej Bárta

Udělejte si miniprojekt ve třídě. Materiály včetně motivačních videí najdete na www.demoskola.cz

DEMOŠKOLA

Demokracie ve školní třídě

SEBESPOLU

Témata jako demokracie staví do jisté míry rodině a rodičům zrcadlo, do kterého se jim občas nechce dívat, uvolní se emoce. To někdy bývá zdrojem spíše nepatřičné kritiky, čemu že se to ve škole věnujeme. To nás ale nesmí odradit. **Politika do školy patří**. Demokracii se učíme právě tam a pokud ji mnoho rodičů ještě nerozumí, pak to může být škola, která to naučí i je. Nikdo jiný to neudělá, a budou to možná **děti**, žáci základních i středních škol, kteří pomohou k tomu, aby se demokracie v Česku dál a dál rozvíjela a kultivovala. **Budou učit demokracii své rodiče**, jako je naučili třdit odpad.

Ondřej Bárta

Udělejte si miniprojekt ve třídě. Materiály včetně motivačních videí najdete na www.demoskola.cz

Klíčová východiska, která třeba znáte, ale ověřte to, že u vás fungují

Nejen pro žáky školy ale i pro dospělé, v pro učitele i pro běžnou populaci, více nebo méně vzdělanou, je porozumění demokracii relativně složité. Co si pod pojmem představují? Jaký je rozumí? S čím si demokracii spojují? Jaké chování je demokratické? Jsou to pravidla? Je to politika a volby? Jak moc se mě vlastně demokracie týká? Co pro mě znamená? Jaké výhody mi přináší?

Níže se seznámíme se základními vymezením pojmu a také si připomeneme, že v dnešním Česku, počátkem 21. století, si slovo demokracie nejčastěji spojujeme s takzvanou liberální demokracií, nebo parlamentní demokracií. Tedy způsobem vlády, kdy si jako občané svobodně volíme své zástupce, aby jednali v našem zájmu a spravovali veřejné zájmy. Zjednodušeně fungování státu a jeho služeb občanovi s tím spojených svěřujeme do rukou těch, kteří o to projeví zájem, získají si naši důvěru a my tedy věříme, že budou jednat v nejlepším v zájmu nás všech, respektive nás samých.

V kolika oblastech se v naší zemi spoléháme na službu státu? Vyjmenujme si jen třeba zdravotnictví, bezplatné školství, infrastrukturu: tedy silnice, veřejná doprava a zajištění i podpora celé řady dalších služeb, které jsou natolik samozřejmé, že si ani neuvedomujeme, že by tu být nemusely. Zastavme se na chvíli u této skutečnosti. Blížíme se totiž tomu, co se týká dnešní mladé generace, to znamená našich žáků. Program o demokracii, který se k vám dostává, je určen dětem a dospívajícím ve věku 12 až 16 let.

Myslím, že můžeme naprosto otevřeně prohlásit, že tato generace se opravdu nestará o to, jestli mají být daně vyšší nebo nižší. Přímo úměrně zájmu rodičů a jejich větší nebo menší míře občanské angažovanosti, nebo aspoň diskuzemi nad výroky politiků nad výroky politiků nebo významnými událostmi u sobotního oběda děti ví nebo tuší, že svět tam venku je větší než okruh jejich zájmů, povinností a přátel. Doma se rozhoduje o tom, jestli dítě vidí a slyší, jak si rodiče povídají o volbách, koho půjdou volit a proč, co považují za důležité. Protože v mladém věku je vše personifikováno, filtrováno silnou emocí tady a teď, je pravděpodobně na místě, že svůj odpovědný hlas ve volbách, což opravdu můžeme brát jako velmi významný faktor demokracie, získáváme až z dovršením plnoletosti. Kdyby děti dnes volily, populisté by měli ještě víc navrch. Na druhou stranu, možná by v politice bylo méně rozhořčených křiklounů a více usměvavých příjemných a vstřícných političek. A nebo ještě jinak, Možná by měl z žáci hlasovali mnohem více s využitím kritického myšlení než jejich vlastní rodiče nebo jiní, často rozhořčený dospělí. Jak správně připomíná izraelský historik a populární aktuální myslitel Yuval Harari: hlas Einsteina i uklízečky je ve volbách stejný a politik to dobře ví.

Výše uvedený příklad s rodinou diskutující u oběda, hodnotící místní nebo světové politiky je samozřejmě ta lepší varianta. Ještě lepší je, když se v diskuzi dostanou hodnotám, k tomu, proč si myslíme, že ten nebo onen bude opravdu hájit to co říká. Proč mu věřím? Jsou za ním nějaké výsledky?

Bohužel je situace jiná. Mnohde se třeba politika zmíní, Ale je to odlišný přístup. Všimli jste si, že jsem sám v tomto textu od demokracie odbočil k politice? Lidské myšlení

se formuje tím, co slyší. A můžeme si dovolit tvrdit, že pokud se široká veřejnost, a ta skupina je pro nás důležitá, protože tím máme na mysli rodiče, někde setkává se slovem demokracie nebo demokratický, tak se s ním setkává proto, že ho slyší z úst některého z politiků, případně ze zpráv, nebo o něm čte v komentářích. Tak se rodí zkratka demokracie = politika. A bohužel, politika je spojená s mocí a také s médii. Média ví, že nejvíce a nejlépe zaujmou skandály, podvody a jiné přešlapy mocných a slavných (což se vzájemně podmiňuje). Tím u mnoha lidí, a nepovažujeme je proto za ignoranty, dochází k dalším zkratkám a generalizacím: “Politika jde mimo mě. Lepší to nesledovat, akorát bych se rozčílil a nadával. Anebo ji sleduje a nadává. Tohle do školy fakt nepatří.”

Co se pak děje v hlavě dítěte, když si odnáší obraz politiky, spojený s něčím, co je špatné? Nebo že politici jsou špatní? Pochopitelně i nám pedagogům komplikuje vedení nejmladší generace skutečnost, když ti, kteří se rozhodli hájit zájmy ostatních lidí, a dokonce na to skládají slib a my je vlastně platíme, jsou veřejně usvědčeni za lži (jako například bývalý prezident České republiky Miloš Zeman), nebo pronásledováni za podvody a zneužívání moci (jako například bývalý premiér České republiky Andrej Babiš).

Co s tím můžeme dělat jako učitelé?

Učitelé se podle mě neobejdou bez zvýšeného idealismu a optimismu. Snaží se ukázat a vést k jiným hodnotám, než které znají nebo tuší, že jsou v domácím zázemí žáků. Navzdory tomu, že my učitelé často díky komunikaci s rodiči získáváme jisté povědomí o tom, co je doma důležité a co by stálo za vylepšení, přesto se občas nestačíme divit. Obzvláště po volbách jako učitelé čelíme tvrdé realitě faktických výsledků, obnažujících vzdálené politické názory druhých lidí. Někdy rodičů našich žáků. Naše ideály se pak lehce nebo těžce otřesou v základech. Přesto si dovolím tvrdit, že jako učitelé ve školách můžeme udělat opravdu mnoho. Mnohem víc, než si připouštíme.

Můžeme vliv učitele na myšlení o demokracii rozdělit do několika oblastí.

1) náš vlastní příklad (dozvíte se, jak být odvážný, otevřený, inspirující a dáte spolubytí ve škole nový smysl)

Proč mluvit o demokracii, o volbách, politice, politicích?

Úvodem je nesmírně důležité, abychom si vyjasnili náš vlastní postoj. Možná to není vůbec žádný problém, dokonce můžeme být občanský aktivní, můžeme být členem politické strany nebo nějakou takovou stranu aktivně podporovat. I s respektem zákona, který zakazuje ve školách provádět politickou kampaň, můžeme být k žákům zcela otevření, pokud dokážeme spojit demokracii s její podstatou. S tím, že aktivně chci ovlivňovat věci, které se netýkají jenom mě. Když vím proč, umím spojit volbu s hodnotami, s vlastním přesvědčením, pak je velmi žádoucí, abych své kritické myšlení, uplatňované v občanském životě, předával a inspiroval. Pokud to tak ještě není, a každý učitel má svobodu volby v tom, kolik času a aktivity věnuje svému občanství, třeba bude tato metodiky projekt inspirací, že v základním vzdělávání může jít o mnohem víc, než o znalosti a dovednosti v jeho předmětu.

Role školy se proměňuje a stále více se bude vstávat nejen centrem společného učení, přesněji gramotností. Tématem číslo jedna bude právě sociální učení, kam lze zahrnout budoucí občanství. Klíčovým nástrojem pro úspěšný život ve společnosti je pro člověka a jeho sociální kapitál. A ještě důležitější je úspěch celé společnosti jako celku. Tedy nikoli jednotlivce. Je obrovskou iluzí myslet si, že zaměřením na sebe mohu dlouhodobě a perspektivně dosahovat skvělých výsledků a být spokojený. Stejně jako v ekonomice, a kapitalismus zůstává parlamentní demokracii nadále hnací silou globálního uspořádání, když se daří, daří se většině, nám všem (vazbu na ekonomii si dovoluji popsat na základě prací Tomáše Sedláčka, kterého považuji za skutečného ekonoma). Úsilí jednotlivce o to, aby se nedařilo jenom mě, abych se nestaral jenom sám o sebe, je pro budoucnost klíčové. Apel na to, abych se zajímal a abych přispíval k rozvoji společenství, aspoň v malém, komunitní měřítku, rozhodně není myšlenkou sociální, levicovou nebo dokonce socialistickou, je to podstata demokracie. (Jistou roli hraje, jak silně ovlivnili veřejné mínění o demokracii někteří politici, jako vlivný bývalý premiér a prezident Václav Klaus, který demokracii dodnes nepochopil lépe než jako soutěž o moc, pokud možno bez pravidel, a stejným způsobem nepochopil ekonomii. Klaus využil své normalizační myšlenky a s tolik potřebné diskuze, kterou měl vést především s Václavem Havlem (který narozdíl od něj demokracii chápal velmi dobře), udělal soutěž. Přivlastnil si a vyprázdnil pojmy jako svoboda trhu nebo konzervatismus a bohužel se stal vzorem pro řadu následovníků. Poněkud vyčpělá teorie o úloze státu, zda se bude víc (levice) nebo míň (pravice) starat, vybírat daně, dotovat kontrolovat a podobně, bohužel spíš občanskou aktivitu snižuje a z volených lídrů činí jakési oblíbené sportovní kluby. Volím podle toho, co se mi víc líbí. A už se nezajímám, co dobrého to přinese.

Myslíme si, že to mohou být právě příští generace, které mohou z našich příštích volených zástupců udělat skutečné lídry, kteří už nesoupeří o pozornost na první signální úrovni.

My učitelé na úrovni prvního, druhého i třetího stupně, můžeme být autentičtí a pravdiví především v tom, že jsi význam a vliv na utváření společnosti uvědomujeme. Vypjaté situace, jako například migrační krize v roce 2015, prezidentská volba a i další témata, někdy mezi učiteli velmi rezonují. Tak jako v rodinách, došlo a dochází také v mnoha školách k rozkolům. A ve školních třídách k tomu, že: cituji “ politiku neřešíme”. Když to spojíme s obavami z reakcí rodičů – voličů, nebo možných konfliktů v samotném učitelském sboru, zdá se skoro přirozené, že diskuze o demokracii a politice učitelé vynechají, nebo zůstane na bedrech občankářů, případně okrajovým tématem.

Ani v nejmenším bych si nedovolil vytižené učitelé plísnit za to, že se málo věnují demokratickým hodnotám. Co ale chci je apelovat na to, že mají obrovský potenciál demokracii žáky naučit. Nejen jako občankáři, ale všichni učitelé, kteří vedou třídu. Učí se společně, učí společně. V rámci toho učení někdy společně s žáky rozhodují. Chtěl bych vlastně připomenout, že mnoho učitelů je příkladem demokratického učení a spojit formu práce např. ve školním projektu s fungováním demokracie může být drobným, ale zásadním doplněním souvislosti pro budoucnost (viz bod 3).

2) zpět od politiky k demokracii (připomenete si, že je důležité připomínat smysl společných řešení a ohledů na všechny i tam, kde byste si na to nevzpomněli)

Motto našeho projektu Demoškola z knihy Ortodoxie od G.K.Chestertona zní:

“Taková je první zásada demokracie, že je podstatné to, co mají lidé společně, a nikoli to, co má každý zvlášť.”

Zde je tedy vymezení pojmu demokracie podle wikipedie /květen2021/

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Demokracie>

Demokracie (řecky δημοκρατία *dēmokratía*, doslovně „vláda lidu“^[2] či **lidovláda** je **forma vlády**, v níž o výkonu státní (obecní, krajské atd.) moci rozhoduje mínění většiny oprávněných občanů, nejčastěji volbou. Způsob jak občané své mínění v demokratickém státě uplatňují určuje **ústava**. Může to být **demokracie přímá**, kde občané hlasováním rozhodují o jednotlivých otázkách (zákonech, rozhodnutích, rozpočtech atd.), **zastupitelská** či **nepřímá**, kde k tomu zmocňují své zastupitele (poslance atd.), nebo kombinovaná, kde se užívají oba postupy. V přímé demokracii se zpravidla rozhoduje **referendy**, v nepřímé **volbami**. Přímá demokracie v čisté podobě se užívá v menších společenstvích (spolky, samosprávy, družstva atd.), v žádném státě se nepoužívá.

Spojení s politikou bylo popsáno. S ohledem na věk můžeme činnost s dětmi, s mladšími i staršími žáky, spojit s volbami, respektive s volenými zástupci. Mnoho škol a tříd má zkušenost se školním parlamentem, o řadě rolí se ve třídách hlasuje. Podstatné je, abychom dokázali toto volení zástupců ve třídě názorně vyzkoušet, případně dokonce prakticky využít, a také jej spojit se systémem, podle kterého funguje drtivá většina demokratických států. Vláda lidu, respektive zastupitelská demokracie a její fungování, třeba na příkladu komunální politiky, kde na přání občanů vzniklo například dětské hřiště nebo nový přechod přes silnici, jsou často lepším příkladem fungování státu a demokratických rozhodnutí, než příklady politiků a jejich vlastností. Zmiňuji to zde proto, že změna diskuze od politiky k demokracii bude obtížná právě s těmi žáky, kde se sice doma politika zmíní a spíš se nadává, ale o dialogu nebo společném rozhodování nemůže být úplně řeč. Mějme na paměti, že ve třídě máme žáka, jehož rodina společně plánuje sobotní program a zohlední přání všech svých členů, a máme tam třeba také žáka, na jehož názor se doma nikdo neptá. Zde jsou odpovědi na rozložení voličské základny a proč někteří lidé tíhnou k hlučným autoritářským křiklounům, nabízejícím jednoduchá, líbivá, agresivní i xenofobní řešení, která většinou nejsou vůbec reálná. Paralela s třídou se tady ovšem velmi nabízí, i ve třídě se totiž vůdcem mohou stát ti, kteří hodně nahlas křičí, dokážou mít po ruce jednoduchá řešení, obzvlášť pokud se jedná třeba o to, jak někoho usměrnit, potrestat nebo zesměšnit. Někoho, na koho si troufnu, na koho si můžu něco vymyslet, a protože svým rázným hlasem získám často nějaké nohsledy, začnu klidně lhát. (když už jsme tu zmínili jméno Václava Klause, nezapomeňme ještě na toho mladšího, který dotáhl vyprázdnění pojmu slova

svoboda do absurdního konce. V rámci boje za takzvanou “svobodu slova”, čímž měl na mysli svobodné šíření dezinformací a lží na sociálních sítích, navrhl v Českém parlamentu zákon, který by soukromé firmě jako je Facebook mazání těchto lží zakázal. Proč to zde připomínám? během rozvoje demokracie a diskuse o ní ve třídě ve sborovně kdekoliv zazní mnoho rozdílných názorů. a je rozhodně důležité, abychom jako učitelé připomínali a ukazovali rozdíl mezi názory, a mezi fakty. fakta sice často v diskuzích, obzvláště těch vypjatých, nehrají velkou roli. To nás ale neopravňuje ani v nejmenším k tomu, abychom sebe i druhé vedli k co nejsprávnějším úsudkům a rozhodnutím. Tady ke kritickému myšlení. Možná bych zde ocitoval jiného myslitele Stephena R.Coveyho, jehož moudrou větu si na svou hlavní stránku pověsila Asociace ředitelů základních škol:

“Naše největší síla leží mezi podnětem a reakcí i a říká se jí svoboda volby.”

Rozvoj demokracie ve školních třídách je rozhodně spojen se způsobem, jakým učitelé a celá škola komunikují s rodiči a vysvětlují svůj způsob práce. Učitelé mohou být často těmi prvními, kdo do rodiny vnesou témata a úkoly, které nemají jednoduchá řešení, ba naopak: jejich smyslem je otevřít i doma debatu o veřejném zájmu, o tom co je důležité pro společnost, pro naši čtvrť, pro naši budoucnost. co nemá jedno řešení, ale může znamenat významný přínos právě díky tomu, že získáme široké spektrum nápadů názorů a východisek.

3) společná odpovědnost (odhalíte velké aha učitele: kvalita budoucích generací je v našich rukou)

Toto je naše praktické řešení. Jeho část mnoho a mnoho z vás dávno dělá: vlastní projekty tříd. Takže milé kolegyně a milí kolegové, jen tak dál! Děláte to dobře, protože učíte demokracii. Pokud využíváte nástroje projektového učení, pracujete s rolemi, s výběrem společných témat a řešení, učíte demokracii. Vaše projekty s žáky jsou jistě projekty společné, do kterých chcete zapojit všechny. A když říkáme všechny, tak myslíme všechny- potom zvláště v dalším bodě. Spolupráce je zcela zákonitě spojená konflikty. Konflikt, zvláště u žáků, bude spojen úzkostí, strachem z něj. strach z následků. odpovědnost, kterou v rolích při řešení projektu získáváme, je zase spojená s strachem ze selhání. nebo naopak, pozitivně: nadšení a zápal nás nebo děti odvede od reálných možností do říše fantazie. co to vše znamená?

Nechceme se emocím vyhýbat, možná dokonce naopak, vždyť právě spolupráce je tím nejhezčím, co se může v životě odehrávat, je tím flow. Pamatujeme ale na to, že podhoubí kooperativního učení spočívá v bezpečném prostoru. Silnou emocí a konflikt, na které se mohou žáci připravit, nám znázorní herci. Ať už budete patřit mezi učitelé a třídy, kam přijdou profesionální herci lektori naživo, nebo si v úvodní fázi evokace, tedy v úvodu workshopu o demokracii pustíte ukázkou sami z našeho webu, vezte, že nejde jen o názorný příklad. Nebo špatný příklad (pokud dojde k hádce a ochota se navzájem slyšet nebude přítomna). Samozřejmě že naším úmyslem je být také návodní, zvláště pro mladší žáky, ale ta skutečná síla živého konfliktu je tu proto, aby první zamyšlení udělali žáci z bezpečné role diváka, posuzujícího, který je následně zapojen (více dále o použitých metodách).

To společné, co ve škole děláme, je lepší, než to, co uděláme každý sám. Tak bychom si mohli převést Chesterton citát do toho, co vám touto metodikou A tímto projektem nabízíme. abychom Hned na úvod přiznali, intenzivně klademe důraz na to, aby forma převýšila obsah. řečeno konkrétněji, je důležitější, jestli a jak žáci spolupracují, jestli si naslouchají, jak překonávají překážky, jestli selhávají, jestli se o svá selhání podělí, než jestli projekt úspěšně dokončí.

To podstatné se odehrává už na začátku, kolem samotného proč. Proč ten projekt vlastně děláme. K čemu nám to je? Proč je důležité, abychom se všichni zapojili? co to znamená, když se zapojit nechci? jak dokážu a jde to vůbec přesvědčit druhého aby se přidal?

Je to úkol nejen třídních učitelů a nejen občankářů. Myslíme si, že jako učitelé máme společnou odpovědnost všichni. Smutným faktem je, že například poslanci skládají slib po hájení zájmu voličů a společnosti, přitom často zcela nepokrytě mají své zájmy, zájmy svých lídrů, případně ekonomické zájmy svých kontaktů. Učitel žádný takový slib neskládá. Jakkoli se může zdát, že je přeci jasné, o jaké cíle ve vzdělávání, nyní v tom nejširším slova smyslu, jde, rozhodně to není tak jednoznačné. Za co mají učitelé společnou odpovědnost v naší zemi? Určitě za výsledky vzdělávání svých žáků, pochopitelně spolu se žáky samotnými a jejich rodiči. Jaké to jsou ale výsledky? Můžeme se podívat na mezinárodní srovnávací studie v matematické, čtenářské nebo digitální gramotnosti, jak je to ale oblasti chování, chceme-li výchovy? Výzkum McKinsey nás oblasti tzv. Sociální kapitálu (Spolupráce, pomáhání, mezilidské vztahy, důvěra) zařadil na 112 místo na světě, 2020.

Náš malý projekt demo škola si ani nemůže dávat za cíl změnit takovýto výsledek. Apelovat ale můžeme na to, aby si každý učitel svou odpovědnost uvědomoval, a zároveň se v oblasti, která se týká nás všech, propojoval s ostatními a nebál se jít do střetů.

V letech, kdy vznikl projekt Demoškola, dokázalo malé sdružení Milion chvil pro demokracii dostat do ulic statisíce lidí. Přesněji řečeno, nedokázalo to sdružení samotné, ale především chování politiků a porušování demokratických pravidel. Oni ale upozorňovali, burcovali, spojovali. Potřebujeme takové spolky na to, abychom širší veřejnosti, kam patří i rodiče našich žáků a žáci samotní, připomínali, co je demokracie a jak ji bránit? Nebo nám, učitelům, kteří jsme do značné míry významnými ovlivňovateli budoucích generací, přísluší, abychom se učení demokracii věnovali systematicky a záměrně, a všichni ve škole?

Každý učitel, nikoli svou občanskou angažovaností nebo debatou o politice, ale realizací činností se třídou, kde ústřední roli hraje společný zájem, zapojení všech a hledání řešení, která nejsou ani jednoduchá, ani populární, ale mají smysl, učí demokracii, a čím častěji to připomene sobě, kolegům i žákům, tím lépe.

4) Zapojení všech článků

Jedno z takových “mouder” z ní, že se kvalita celku pozná podle nejslabšího článku, a jak k němu zástupci celku, přistupují. Třeba to, že nás nejslabší,

nejpomalejší nebo oslabený nezdržuje, protože k nám prostě patří. Jako celek máme tempo určené všemi členy. Ve společenství nejde o rychlost, když se nad tím zamyslíte, co má společného demokracie a rychlost? Nebo co má společného demokracie a výkon? Už jsme zmínili, co má společného demokracie a kapitalismus, že je to sňatek z rozumu mezi dělbou moci a fungováním trhu, v úzké vazbě na syčení našich lidských, nižších i vyšších potřeb. Dokud nemáme rozvinuté abstraktní myšlení, těžko dokážeme vyhodnotit, jak přínosné pro nás může být spolupracovat s ostatními. Přitom hledání, jak zapojit obtížně zapojitelné, kultivuje a přináší kreativnější řešení. V učení demokracii nejde o rychlost, ve společných projektech nejde o to, že jsou dokonalé, ale že jsou společné. To vše se snadno řekne, ale jak to v učitelské praxi se třídou, často velmi různorodou, naplňovat?

V první řadě jde o bezpečí jednotlivce. Neobejdeme se tady bez toho, abychom pozornost věnovali nejen třídě jako celku, jako tomu malému, demokratickému mikro společenství, ale abychom se soustředili také na jednotlivce. Má-li skupina nejen akceptovat, ale dokonce porozumět výhodám spolupráce třeba s těmi žáky, kteří jsou z různých důvodů odlišní, potřebuje si každý jedinec být jist svým vlastním přínosem. Pedagogům zde není třeba připomínat, jak nelítostně se v vrstevnické skupině může obnažovat handicap kohokoliv, a jak to může bolet. Jsme to my učitelé, kdo může na začátku úsilí o rozvoj a ukotvování demokratických principů začít tím, že intenzivně posilujeme vědomí přínosnosti, užitečnosti a přispění každého jednotlivce. Dát najevo, že víme o pozitivních vlastnostech žáka. Posilujeme jeho sebedůvěru, která se opírá o konkrétní dovednosti, na něž se dá poukázat, pojmenovat je popisným jazykem. Toto potřebuji jako učitel dělat dlouhodobě, sám být příkladem v tom, jak každému jednotlivci naslouchám, oceňuji názor žáka, a tím jsem příkladem ostatním. Tady se vracíme do bodu 1- žáci budou, následovat našeho příkladu. Úmyslně zdůrazňuji, jak moc je společné vzdělávání, nebo chceme-li úspěšnost inkluze závislá na vnitřním postoji učitele. Postoj a nastavení učitele se vědomě i nevědomě odráží v jeho chování a jednání a ovlivňuje tak přístupy a postoje žáků k sobě navzájem. Není rozhodně výjimečné to, a v mnoha ohledech může být učitel obětí systému, více školního než státního, že je to právě učitel, kdo nemá dost trpělivosti. Jeden z mých přátel, zkušený lektor z byznysu, kterého jsem přizval ke vzdělávání učitelů, Lumír Šarman, často říká: "Trpělivost je od slova trpět."

V této větě je velká moudrost, nebo možná není zas tak velká, ale připomíná dvě důležité věci. Tou první je skutečnost, že si užíváme všude tam, kde proces, tedy činnost kterou děláme, je vyvážená mezi umem a zvědavostí, co by mohlo být ještě odhaleno, rozvinuto, zlepšeno. Když bych ocitoval skvělého maďarského psychologa a jeho definici flow, pak radost se skrývá mezi rovnováhou nudy a úzkosti. V oblasti učení to znamená růst směrem, kde se nenudím nad rutinními úkoly (na straně učitele nebo žáka, to je jedno = nuda), ani se nebojím selhání nebo naprosté bezradnosti (protože si nevím rady = úzkost).

Pojďme z psychologie učení zpět do třídy. Naším nástrojem rozvoje demokracie ve třídě je třídní projekt, zjednodušeně řečeno. Chceme, aby si třída sama zvolila téma hlavně podle jednoho kritéria, a to že se mohou všichni zapojit a všichni přispět. Ve chvíli, kdy bude vybráno téma, kdy dojde k tomu, že někteří budou vymýšlet, a někteří budou třeba jen hlasovat, zdůrazňujeme fázi, kdy se nad svým přínosem každý zamyslí sám. A to ještě předtím, než si žáci rozdělují role, definují jejich podstatu a nakonec konkretizují úkoly.

Pokud jde o přijetí inkluze samotnými žáky, výhodou práce s rolemi v projektu je ještě jedna zásadní věc. Úkoly, které čekají na osoby, jež se jich zhostí, se zcela přirozeně dělí na příjemné až radostně kreativní, a také na ty nepříjemné, rutinní až protivné. Navíc ve skupině školní třídy, jež se může pro některé projekty jevit jako početná (například třídní projekci kina by zvládlo zorganizovat pět šest žáků i s občerstvením) dojde zcela logicky k tomu, že o některé role bude větší zájem, (například propagace na Instagramu, DJ a podobně), o jiné role a úkoly může být zájem menší a bude menší. Tyto role však mohou být důležitější, jako je kontrolor dodržování termínů, zapisovač úkolů nebo třeba leader či moderátor diskuzí.

Téma zapojení všech zde dostává úplně nový rozměr. **Je velmi pravděpodobné, že v přirozené dynamice skupiny bude docházet k tomu, aby člen získal roli, o kterou stojí, kde si myslí, že je dobrý, a uplatní při tom své přirozené schopnosti, nemluvě o uplatnění přirozené asertivity nebo důsledek ostychu. Tady je klíčová role facilitátora, aby připomněl, co to znamená úspěšný projekt. Nebudeme si namlouvat, že děti ve třídě mají rovnoměrně "shůry dáno". Ve třídě máme žáky, kteří ob stojí ve všech rolích nebo většinu z nich, které projekt nabízí. A máme tam žáky, kteří buď vděčně přímou cokoliv, co jim většina umožní, což je ten lepší případ, a žáky nebo žáka "nebožáka", pro kterého společná práce znamená vědomě či nevědomě postoj aktivního či pasivního odporu. Podstatné je, abychom se jako učitelé, v tomto případě více koučové nebo facilitátoři skupinové dynamiky, soustředili na to, aby se ti šikovní stávali empatičtější, aby se ti méně šikovní dávali sebevědomější. A aby se ti, kteří se brání nebo se zlobí, necítili vyloučení.**

5) co s těmi, co nechtějí (o tom, že někdy stačí, když je to dobré a ne perfektní)

Úvodem pozor! Myslet na všechny neznamena, že máme věnovat z pozice učitele zvýšenou pozornost žákům, kteří si o ní říkají. Mějme na paměti, že ve třídě jsme zároveň pouze lidé a zcela přirozeně emočně reagujeme.

Jiný můj kamarád, skvělý terapeut a supervizor Evžen Nový, člen našeho spolku SEBESPOLU, kdysi schopnost jednat s nezapojitelnými a komplikovanými jedinci nazval nebo využil citaci jako "tanec s odporem". Zmiňuji to zde proto, že pro takový přístup je pochopitelně v hodná a důležitá výbava psychosociálních dovedností samotného učitele. Učitel totiž nemá příliš možností zatancovat si s klientem v duchu výše uvedené citace. Odpor, se kterým se učitel u žáka ve třídě setkává, když je prokazatelně na individuální úrovni a nejedná se o nějakou skupinovou vzpouru, ale spíš o sycení potřeb deprivovaného dítěte, děje se veřejně. Emoce jsou přenosné a zapojení jsou tedy i ostatní žáci, ať už pociťují cokoli, cítí, a to vyvolává i jejich očekávání. Nemusí si být navíc vědomi situace nebo diagnózy konkrétního žáka, který nás k tanci vyzývá. Nicméně se mi ta metafora s tancem velmi líbí a když bych ji mohl prakticky uplatnit, tak se vzkazem: učitel, ty jsi DJ a určuješ, na co se tančí, jaká je volenka a co platí. A když skočíš na parket nebo si dáš s někým sólo, rozhoduj o tom ty.

Myslím, že u komplikovaných žáků často narazíme nejen na vlastní hranice, což je přirozené. Je to otravné, ale narazíme také často na absenci dohodnutých, nebo právě nedohodnutých pravidel, co se může a nemůže, kdy jsem povinen a kdy nejsem povinen se zapojovat, jak je to hodnoceno, co je vymahatelné a co je dobrovolné. Co musím jako učitel potrestat nebo řešit, co mohu nechat na tom, aby

si odpovědnost nesl žák – například za své rozhodnutí se nezapojit do skupinové práce. Zkušený učitelé vědí, že soubor třídních pravidel má být jednoduchý, srozumitelný a vymahatelný, sdílený žáky, vytvořený spolu s nimi.

Z praxe víme, úměrně tomu kolik komplikovaných žáků máme, že to nestačí. nebo lépe řečeno, ono to tedy stačí většinou, ale budeme mít velmi často dítě, které se nám do pravidel naší třídy nevejde, nezvládne je.

Společnost, stejně jako školní třída a učitel jako její leader hledá cesty, jak s takovými individualitami pracovat, jak je začlenit. Použiji zde možná velmi kontroverzní příklad, který mě naučila Prázdninová škola Lipnice na svém zážitkově záchranářském kurzu zdrsem. Před odjezdem z tohoto kurzu nám lektor položil otázku: "Šťastnou cestu domů. Otázka nakonec. Když potkáte cestou autonehodu, co uděláte? " Bylo ticho. Byl to skvělý kurz nikdo nechtěl potkat autonehodu, naložili nám krve až až... "Minete ji!" řekl lektor důrazně. (což v tomto konkrétním příkladu neznamená prchnout a zbaběle ujet, ale v souladu s pravidlem první pomoci "1.rozhlédni se!" nejprve nehodu objet a zastavit až v bezpečné vzdálenosti, abychom neohrozili svoji bezpečnost a bezpečnost těch, co ještě pojedou kolem).

Jak to souvisí s naší situací? Velmi. Jako učitel jsem ve třídě pro všechny žáky. Garantuji jejich bezpečí, jejich pohodu, jejich učení. Tak zvané zlobivé dítě, možná lépe řečeno dítě, které si naléhavě říká o pozornost, je jakousi nehodou v dynamice učení třídy, jež atakuje moji pozornost. Mým úkolem je plynulý provoz (učení). Schopnost sebeovládání je naprosto klíčová dovednost. Pokud se toto naučím, vyrušení nebo jiné, v dané chvíli tady a teď nežádoucí projevy chování dokážu jako učitel usměrnit, a to tak, že si zároveň budu vědom, že část nebo většina celé třídy dost možná fixuje, jak lze ve vypjatých situacích také reagovat (jinak), než explozí hněvu, příkrostití, sankcí a podobně.

V praxi i praktické literatuře, třeba v knihách Václava Mertina, profesora, který se věnuje problémům v chování žáků, se naučí učitel myslet na to, že nejde o ten jeden konkrétní vztah, ale o skupinu jako celek. Dnes bych řekl, že jde o můj leadership. Kdykoli se bude zdát, že výzva žáka na mě jako učitele má individuální charakter, nesouvisí s aktuální prací skupiny nebo jinak vybočuje, požádám nebo usměrním problém individuální konzultací. Ta se může odehrát ještě klidně v rámci hodiny, kdy vím, že většina třídy bude schopna ve skupinách nebo individuálně pracovat na zadaných úkolech nebo řešit samostatně aktuální problém. Není vůbec možné se zde rozepisovat o možnostech, které máme, abychom "zasáhli", a na které by mnozí učitelé oprávněně reagovali slovy: "To jsem samozřejmě zkoušel a stejně to nefunguje." Použil bych slova svého někdejšího kolegy z psychodynamického výcviku, ředitele vsetínské integrované školy Libora Podešvy: "Nemusí to být perfektní, někdy je perfektní, když to může být aspoň dobré."

Proč to tady připomínám? Abychom nezapomněli, že učení má 2 roviny. Když se bavíme o třídě jako celku, tak pokrok třídy měřím jako pokrok celku se vším, co máme v aktuálním balíčku (kam bych zařadil i větší či menší míru frustrace a emoční zátěže). V rovině individuální, jak už ví pedagogika dost dlouho, mj. třeba z meta analýz Johna Hattieho, se nejlíp žák učí, když svůj pokrok pojmenovává, sleduje a hodnotí sám, s pomocí mé (učitelovy) zpětné vazby.

Jsem přesvědčený, že když podporujeme demokratickou kulturu a principy ve třídě, dáváme talentu možnost vyrůst, dáváme průměrným možnost se inspirovat se a chtít víc, a dáváme handicapovaným šanci věřit, že i oni mají ve společnosti své důstojné místo, že mohou být úspěšní a šťastní.

6) přesah domů (mějte odvahu)

Téma demokracie spojuje školu s veřejností. V úvodních bodech jsem myslím důkladně popsal, jak je demokracie v našich podmínkách spojená s politikou, rozdílnými názory, postoji, a pochopitelně také emocemi. To může být něco, a také to bylo již výše zmíněno, co vede učitele k přílišné opatrnosti otevírat politická témata, diskutovat o tom, proč a kdo by mohl být volen. Jsme přesvědčeni o tom, že pokud budeme jasní a srozumitelní, otevřenost si můžeme dovolit, do jisté míry. a nějaké návody tady také poskytujeme. Také rodiče ocení, že lze o demokracii diskutovat věcně, svým způsobem neutrálně (myšleno že nemusíme řešit, kdo koho volí a pak čelit vlastním předsudkům nebo se doptávat probíha proč).

Témata jako demokracie mohou, a také to k tomu dochází, staví do jisté míry rodině, konkrétně rodičům, zrcadlo, aniž by se do něj chtěli dívat. To bývá někdy zdrojem naprosto nepatřičných útoků a výpadů, ke kterým bohužel dochází ze strany rodičů ohledně politiky ve škole. To nás ale nesmí odradit. Politika do školy patří. Demokracii se učíme právě tam a pokud ji mnoho rodičů ještě nerozumí, pak to může být škola, která to naučí i je. Nikdo jiný to neudělá, a budou to možná děti, žáci základních i středních škol, kteří pomohou k tomu, aby se demokracie v Česku rozvíjela a kultivovala. Budou učit demokracii své rodiče, jako je učili třídit odpad. S dvacetileté práce s učiteli a školami víme i tom, co už školy naučili rodiče. věřte nebo ne jsou i školy, které to sledují a zhodnocují. Buďte školou buďte učitelem, který přispěje k tomu, aby svoboda, kterou nyní má nejen ve svém učení, ale i ve svém životě, Díky liberální parlamentní demokracii, nebyla historií pro novou generaci.

Jak pracovat s touto metodikou

Vycházíme z předpokladu, že jste se jako učitel* rozhodl nebo rozhodla věnovat čas se svou třídou rozvoji demokratického myšlení a principů. Důvody máte jako učitel různé, při pilotáži jsme se setkali s vyjádřením potřeby zabývat se vztahy mezi žáky, pravidly fungování a komunikace, začlenění žáků s nevhodným chováním a podobně. Berte prosím naše doporučení, strukturu, aktivity, inspirativní videa a didaktické poznámky nikoli jako jediný možný způsob řešení, ale jako jeden z možných postupů. tento postup jsme ověřili v různých školách a různých třídách a i toto doporučení zakládáme na zkušenosti.

Co budete potřebovat?

Nehmotná příprava:

My všichni učitelé milujeme lekce a hodiny, které jsou vysoce efektivní, s maximálním zapojení všech žáků, a zároveň nás to stojí minimum času takovou hodinu připravit. Zapomeňte na tento ideál. Je to možné v procesech, kde obsah hraje významnější roli a forma či metody jsou nástrojem k osvojení nových poznatků či dovedností. Při učení o demokracii se pokoušíme rozvíjet a posouvat myšlení žáků o nich samotných a o jejich spolužácích. Cesta je zde cíl a to nám přípravu komplikuje. ale to vás trochu straším. Nehmotná příprava znamená, že si sám jako učitel zformuluji své jasné **proč do toho jdu**. Toto proč si zformuluji písemně, ve verzi, která bude srozumitelná i žákům.

Tady je příklad, který může být jedním z mnoha a je zcela na učiteli, nakolik se nechá inspirovat. Tento příklad je určen žákům, naše osobní motivace je myslím zřejmá ze všeho uvedeného výše a budiž ospravedlněním celý tento projekt. naše Proč demokracie? Protože z hlediska lidského soužití v míru na ničem jiném tolik nezáleží.

Jak vysvětlit smysl programu žákům? tady jeden pokus:

"Proč jsem se rozhodl udělat s vámi program O demokracii? "

Myslím, že naši třídu, a myslím tím nás všechny, spojuje něco víc, než že vy jste stejně staří a já jsem vás učitel. Lidem se vždy vedle lépe, když se dokázali domluvit, než když spolu bojovali a umírali. My sice žijeme dlouhou dobu v míru, spoléháme na náš stát, že se o mír postará. Ale udělá to stát? Je stát člověk, aby mohl rozhodovat?

(Jak vidno, vysvětlení proč dělám a demokracii nabízí formu interaktivního úvodu – to znamená, že je zde velký prostor na zapojení žáků do dialogu o smyslu lidské spolupráce. naše motto, vypůjčené od ona, že podstatné je to co mají lidé společné a nikoli to co má každý zvlášť, může být třeba tou myšlenkou pro interpretaci ze strany žáků.

a teď naostro:

"Milá třída. Rozhodl jsem se, že budeme několik hodin věnovat demokracii. Moc rád si s vámi popovídám o tom, co to demokracie je, Proč je důležitá a jak funguje. myslím, že naše třída může být a je takovou malou demokracií. řekněte mi proč:

ano správně, máte úplnou pravdu. vždy, když o něčem můžeme rozhodovat společně, každý má právo se vyjádřit a ovlivňovat, co uděláme, můžeme mluvit O demokracii.

Zde nabízíme ukázkou pozvánky, kterou jsme zasílali přihlášeným školám. Učitele rodiče a žáky je vhodné informovat Jasně o tom, proč se chceme a potřebujeme demokracií ve třídě zabývat>

hmotná příprava

Počítejme s tím, že učitel nepracuje s externími lektory, ale hodinu O demokracii povede sám, pouze s využitím vytvořených materiálů, videí a případných rekvizit. Berte prosím seznam použitých pomůcek při našem ověřování jako inspiraci, Nikoli jako seznam věcí, bez kterých nejde workshop Demoškola se třídou uskutečnit. Jde uskutečnit bez jakýchkoli pomůcek. To by byla ovšem příliš velká zátěž na žákovskou pozornost. Pozornost neboli fokus je silné téma a možná klíčový fenomén dnešní školy, který, kromě učení se dobrým vztahům, víc než cokoli jiného potřebuje odbornou diskuzi a hledání nových cest.

pozvánka- ukázka (pozornost věnujte textu v zeleném poli vpravo dole)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

SEBESPOLU

nabízí

post-pandemický reSTART projektu

DEMOŠKOLA

Demokracie ve školní třídě

Divadelně - vzdělávací program pro žáky i učitele
k posilování demokratických principů a hodnot ve škole.

„Taková je první zásada demokracie: podstatné je to, co mají lidé společně, a nikoli to, co má každý zvlášť.“
G.K.Chesterton

Proč do toho jít aneb Co vám účast přinese? (cíle)

- Pomůžeme zvýšit zapojování žáků do společných témat,
- posílíme pozitivní sebehodnocení, respekt k sobě navzájem a společným pravidlům,
- přispějeme k rozvoji samostatnosti a odpovědnosti v řešení úkolů,
- inspirováme ke zlepšení komunikačních dovedností,
- pobavíme hravě a bezpečně ☺,
- změříme pokrok třídy i školy ve společném vzdělávání.

Jak to probíhá? (co nás jako školu/učitele/žáky čeká?)

- Pro třídy jsou připraveny 2 workshopy v délce 3 x 45 minut s lektorským týmem.
- Pro třídního učitele máme dotazník a metodickou podporu ☺, pro učitelský tým pak výjimečný, divadelní workshop do sborovny v délce 90 minut.
- Pro všechny vzniká metodika s videi pro použití kdykoli, kdekoli, přímo z webu.

Kroky pro zapojení do projektu:

- přihlášení na webu [Demoškoly](#) (třídní učitel)
- dohoda termínů workshopů pro žáky
- nabídka a termín workshopů pro učitele
- [dotazník](#) pro učitele (2x), před a po.

Praktické informace

Program zajišťují zkušený tým spolku [SEBESPOLU](#) a [Spolku2012](#), tým vede pedagog Ondřej Bárta a herecký tým Dana Poláková.

Více na www.demoskola.cz

Vzkaz žákům, rodičům a učitelům

Učením se demokracii pohodovou formou pomocí divadelních scének a společného miniprojektu znamená učit se klíčové dovednosti pro budoucnost: odpovědnost a cílevědomost, spolupráci a podporu. K tomu také vedení druhých a tvořivé překonávání překážek, i těch, které si stavíme do cesty sami. Projekt navíc restartujeme v poměrně zásadním volebním roce, dostaneme se tedy mj. se staršími žáky i učiteli k tomu, jak naši svobodu volby využívat co nejlépe a umět ji spojovat s hodnotami, to jest tím, co je opravdu důležité.

Pomůcky:

Projekce /s připojením na internet/- video - ukázky situací
dostupné na stránkách projektu Demoškola v sekci videa: (odkaz)

Pracovní listy pro žáky k jednotlivým tématům:
dostupné na stránkách projektu Demoškola v sekci .....(odkaz)

V případě zařazení aktivit ROLE-PLAY samotnými žáky doporučujeme drobné rekvizity, které usnadní “vstup do role”: kšiltovka, malý reproduktor k hudbě přes mobil, rekvizity ke kampani, podpisový arch apod.

Flipchart a fixy
psací potřeby pro každého žáka
jmenovky
přenosný reproduktor nebo jiné zařízení k pouštění hudby
ilustrační obrázek: mrtvá zvířata

1.hodina (45 minut)

ZAHÁJENÍ HODINY

“Dnes se budeme věnovat demokracii. zjistíme Proč máme Jak funguje a jak toho můžeme využít my jako třída. nejen pro nás ale i do budoucna pro to, abychom Svět ve kterém žijeme udělali lepší pro nás pro všechny.”

začneme malou ukázkou. (herci ze záznamu, případně lze využít scénář dialogu, Číst se žáky, pozvat lektory a podobně).

scénka 1

*Po úvodu odchází **Dana a Monika** za dveře, hraje hudba .*

Dana: (vchází do třídy, kde hraje píseň Interenet Money - Lemonade ft.Don T.)...

Monika: *(po chvilce vchází do třídy, má na sobě tričko na téma vegetariánství, ukazuje se v něm dětem zepředu, zezadu, v ruce srolovaný obrázek mrtvých zvířat, ještě ho neukazuje)*

ZVÍŘE NENÍ OTROK!

LEPŠÍ MRKEV V HRSTI, NEŽ PÁREK V ROHLÍKU!

**VÍTE, JAK VELKOU UHLÍKOVOU STOPU TADY
ZANECHÁTE, ABYSTE SI MOHLI DÁT ŘÍZEK?**

ZVÍŘATA JSOU MOJI PŘÁTELE A JÁ PŘÁTELE NEJÍM!

(nenápadně se ztlumí hudba)

Dana: Co děláš? Co je?

Monika: Chci založit hnutí na ochranu zvířat!

Mám akční plán, chci to změnit!

Dana: *(vypne hudbu)* Jak tě to napadlo?

Monika: Už nejím maso! Když jsem teď byla doma, vyděsilo mě,
.   kolik masožroutů je na světě a jak tím planeta trpí!

A už nechci, aby kvůli nám umírala zvířata!

(ukazuje třídě a Daně obrázky mrtvých zvířat)

Dana: *Fuj, dej to pryč, přeháníš!*

Monika: *Nepřeháním!*

Takhle to vypadá, než to maso dostaneme na talíř.

(znovu demonstrativně všem ukazuje obrázky mrtvých zvířat)

Dana: *No, a co s tím? Co chceš udělat?*

Monika: *Založit hnutí! Chci to změnit!*

Dana: *A jak? S kým? Vždyť je vás menšina!*

Monika: *Myslíš?*

Dana: *No, myslím!*

Monika: *Proč si to myslíš?*

Dana: *Prostě to vím, to je jasný!*

Monika: *Jo? Tak uděláme průzkum!*

Dana: *To jsem zvědavá!*

Monika: *(vyzývám třídu) Můj akční plán: Založit hnutí a nejíst maso!*

Kdo je PRO?

(nechat vyhnít) Přihlaste se! Nestyděte se za svůj názor!

Dana: *Já nevím, mě se to moc nelíbí! To je od tebe nátlak!*

Ne každý chce takhle hlasovat, přede všema, veřejně!

Monika: *Není se za co stydět..!*

Když nebudeme jíst maso, budeme líp vypadat,

budeme mít víc energie a skvělejší pocit, že děláme něco pro

planetu. Budoucnost máme ve svých rukou MY!

/Interakce se třídou =nevíme, jak třída zareaguje. Improvizace...???

Dana: *No, vidíš! Průzkum je hotovej, menšina!*

Monika: *Ale i menšina má svoje práva.*

Tak to nevzdávejme!

Dana: *(je z toho otrávená) To jsou ale kecy!*

Monika: *Jaký kecy? Proč ti to vadí?*

Dana: *Otravuje mě to, nezajímá mě to!*

Monika: *Vždyť se tě to taky týká!*

Dana: *Ale já nechci žádný volby, průzkum a politiku ve škole!*

Já s tím nesouhlasím!

Monika: *A proč ne?*

Dana: *Protože doma toho mám dost. Když jsou nějaký volby, všichni se*

doma hádají. Děda se pak zavírá na záchodě, jsou to megahádky.

Jako dneska ráno. Jsem z toho byla úplně vyřízená!

S vámi se hádat nechci a s tebou se taky hádat nechci!

Monika: *Ale my se nehádáme!*

Dana: *A co je tohle? Ty nás tady do něčeho nutíš a mě se to nelíbí!*

Monika: *Ale, Danuše, my se nehádáme!*

Debatujeme, diskutujeme...

Dana: (obrací se na třídu) Co myslíte? Máte pocit, že to byla debata, diskuze nebo hádka...?

konec scénky (ukázky)

OTÁZKY K REFLEXI (podle míry zapojení 3- 10 minut, smyslem je třídu rozpovídat)

Co na scénku říkáte?

O co šlo? / Jake postavy byly a co řešily?

Jaký z toho máte pocit?

Jaké bylo pro postavu 1 přijmout jiný názor, nápad ? Co vy ? Jak byste se k tomu postavili?

Co s emocemi, když hodně nesouhlasím?

Co menšiny?

Když se věnujeme Demokracii — našli byste v této scénce něco , co se týká Demokracie?

Didaktická poznámka k úvodní scénce

Jak je z ukázky patrné, snažíme se vyvolat emoce a zároveň následně diskutovat o problému. Zvolili jsme mladým lidem blízké téma vegetariánství a ochrany zvířat.

Z pilotního ověřování víme od samotných žáků, jak po této scéně se mluvili. 7. ročník například velmi pěkně reflektoval nátlakovou kampaň Moniky a žáci vyhodnotili, respektive definovali demokracii jako svobodu rozhodovat se bez nátlaku.

Vřele doporučujeme otevřít celý projekt dramaticky, nebát se konfliktu nebo provokace. Téma zabíjení zvířat pro maso jsme zachovali i do videa, které můžete využít. jsme na začátku programu a na začátku vlastního učení, podstatnou částí úvodní fáze je zaujmout. scénkou chceme vtáhnout do hry, empatickým nasloucháním pak přimět kolektiv k otevřené diskusi, Kde je Každý názor vítán a přijímán. Není proto podstatné jestli dodržíme doporučené otázky, nebo se dialog zaměří novým směrem, například jestli je správné nebo není správné jíst maso, Jak probíhá férové hlasování nebo anketa, kdo se vyjádřil a kdo se nevyjádřil a podobně.

2.scénka

lektor/ učitel uvede pouze slovy 2.scénku, jak by mohl příběh pokračovat:

odkaz:

Dana: (přichází a v ruce má repráček, hraje hudba, na sobě má triko
s nápisem Každý pátek DJ party!)

Čau! Nápad! (ukazuje triko s nápadem)

Monika: (vchází a přidává se k Daně, vlní se a zdraví)

Čau! (zdraví se spolu, Ondra ztlumí hudbu)

Dana: ASAP FOREVER! Dobrý, co?

Monika: Jo, paráda! Víš, že jsou taky vegetariáni?

Dana: Fakt jo?

Monika: A ti z INTERNET MONEY taky!

Dana: Fakt ???

Monika: A taky Franz Kafka, Buddha, Albert Einstein, Tomáš Klus a já!

Dana: Hele, nápad! (ukazuje na triko)

Monika: To je dobrý, to se mi líbí, s tím souhlasím!

A kde chceš tu party dělat?

Dana: Já nevím, jsem nad tím ještě nepřemýšlela...

Na zahradě, v tělocvičně...

Monika: Jak to chceš zařídit?

Dana: Nad tím jsem taky nepřemýšlela...

Půjdu za říd'ou a zeptám se, ne?

2.HODINA

Scénka 3.

Monika: (přijde do třídy, v ruce má podpisový arch na podporu hnutí na

ochranu zvířat, zdraví se ve třídě s ostatními)

*Tak prosím vás, tady mám podpisový arch na podporu
toho mého hnutí. Takže nechte kolovat a podepište se mi,
prosím vás, jo?*

Dana: Čau! (vchází, je smutná)

Monika: Čau, co ti je?

Dana: Jsem úplně nemožná! Žádná dýdžej párty nebude!

Monika: A proč? Co se stalo?

Dana: Já to prostě asi neumím, to organizování!

Monika: Jak to myslíš?

Dana: Já jsem se nezeptala toho řidi. Já jsem se styděla!

Monika: Proč jsi se styděla?

Dana: No, to právě nevím!

Monika: *Hm, já jsem zase po celý škole nasbírala jenom dva podpisy.*

Dana: *Hm, to je málo!*

Monika: *Menšina!*

Dana a Monika: *(obě se smějí)*

Dana: *Mám nápad! Spojíme to! Na mojí dýdžej párty uděláme propagaci
tomu tvému hnutí a uvidíš, kolik budeš mít podpisů!*

Monika: *Tak jo, to je dobrý! A já s tebou půjdu do té ředitelny!*

Dana: *Jo!*

Monika a Dana: *Domluveno! (plácnou si)*

-----konec ukázky

OTÁZKY K REFLEXI

Co říkáte vy na nápad s DJ party?

Co myslíte, že je třeba udělat? - sepsat úkoly

Napadá vás něco, proč by se to mohlo nepodařit? Co s tím?

Jak zapojit ostatní do akce (petice, party- aby přišli)?

Jak to celé souvisí s demokracií?

Didaktická poznámka

Vtažením třídy a žáků do dialogu ozřejmujeme fakt, že obě aktérky pokračují ve svém úsilí -dělají něco, co je přesahuje a snaží se zapojit ostatní. Účast ostatních je v obou případech žádoucí a nutná: Monika potřebuje v rámci záchrany zvířat, aby i další lidi vyzkoušeli mi jíst maso, a Dana potřebuje na párty lidi, protože bez lidí se párty nekoná. Zdůrazníme tedy dohodu, která na konci vznikla: že si budeme vzájemně užitečné a všichni tím mohou získat.

Tato scénka je také oslím můstkem k první aktivitě žáků na jejich vlastním projektu. Ještě během první hodiny celého úvodního workshopu se věnujeme tématu, kterému by se třída chtěla věnovat.

kompletní scénář workshopu:

Čas /timing	Obsah	Datail, co je potřeba, KDO
Cíl 1: společně to má smysl, každý jsme ale jiný a tak je obtížné se domluvit. Cíl2: Všichni můžeme být užiteční. Zapojíme se líp, když máme jasnou roli a úkol. Cíl 3: podporujeme sebe i ostatní v tom, že plníme domluvené věci v dohodnutém čase.	struktura bloku pro žáky: 3 hodiny, 3 části: 1.část Představení procesu na příkladu /Výlet/: Co budeme dělat, scénka 1 /hádáme se bezcílně/, nikdo nic nerozhodne, čas vyprší...brainstorming a dohadování tématu, diskuze, hlasování, volba. 2.část: Role žáků: definování rolí_ co všechno je třeba (skupinová práce), v čem jsem dobrý, vyústění v rozdělení rolí v každé skupině, schůzka expertů- schází se podle klíčových rolí... 3.část: Plán a pravidla fungování: časový scénář, role, zapojování, hlasování (dotazníky...): plán dalších kroků, umět překonávat problémy <i>Nadcííl (projektu)- ve všech částech s každým se počítá, (odbourávání</i>	

	<i>předsudků, hlasování, zapojování nepřítomných, více šancí atd.</i>	
1.část	1.hodina	
5 min	2 stupní scénky : HÁDKA BEZ CÍLE /HB/ HÁDKA S DOMLUVOU /HS/	Scénka 2x
5+5min	Otázky po scénce HB: Proč se hádali? Co řešili? Proč se nedokázali domluvit? Otázka po HS: Co bylo jinak? Co Lucka?	
5 min	Brainstorming nápadů	Flipchart /tabule
5 min	Ohodnoťte je, vyberou se 3 nejpulárnější	
20 min	Shromáždění lidí- do 3 skupin, Výhody/(nevýhody) – argumentace, volba lídra Námítky – otázky /domyslet/ diskuze	papíry

5 minut	Výběr 1 tématu, shrnutí diskuze /scénka? <i>V čem myslíte, že to bylo podobné demokracii?</i> <i>(každý měl hlas navrhnout nápad, hlasovat, přispět do diskuze. Patří sem i to, že přijeme hlas většiny.) – nebo na konci?</i>	
2.část	2.hodina	
5 min	Vstupní scénka: DANA U DVEŘÍ.	
5 min	Co jsme viděli? / Co dělala Dana? Jaký byl její úkol=role? Jak jí to šlo?	

20 min	Rozdělení do pracovních skupin /využití učitele?/, u mladších kartičky: Úkol pro žáky: zadání napsané: a) V čem jsem dobrý? Každý si napíše aspoň 5 dovedností. b) Co je potřeba k úspěšnému řešení? Jaké role potřebujeme? (kdo co bude dělat- Jaké úkoly? (někdo je zapisovač- příklad role) Vznikne seznam činností a rolí. c) Dělení rolí: Kterou bych chtěl a proč? Kterou zvládnou? V čem můžu pomoci, co se chci naučit? - Diskuze o rozdělení rolí a úkolů (chci – můžu – musím) , - Vyplní jména= rozdají si role. Závěr bloku: přihlaste se, co jste spokojeni se svou rolí, co jste nespokojeni? Jak zvládnout svou roli? Lucka/Dana	PRACOVNÍ LISTY: Prac.list V čem jsem dobrý (vlastnosti, dovednosti) Pracovní list na role a úkoly Prac.list -Seznam rolí pro náš příklad Výlet- na počet dětí (6-7) Prac.list role- 3.sloupek- KDO SCÉNKA-promluva: Lucka, Dana: povzbuzuje přijmout i roli, kterou přímo nechci, neb se také něco naučím a nebrání mi to pomáhat ostatním v tom, v čem jsem dobrý/

15 min	Expertní skupiny: žáci se obmění a sejdou se v expertních rolích d) Jdou k sobě stejné role: manažeři, lídři, fotografové, - Definují, porovnávají, konkretizují úkoly – odpovědnost: co má na starosti. - Kolik času zaberou činnosti v této roli - Posoudí – diskutují zábavnost vs. povinnost- poměr + /entré: Herečka/ = povinnost vs. chuť (můžu-musím chci: SCENKA 2) e) V rámci jedné role si žáci rozhodí úkoly a činnosti mezi sebe. Závěrem 2.bloku je podrobný seznam činností pro všechny klíčové role, žáci mají role rozdělené tak, aby je i bavili, i měli svou povinnost	Pracovní list: Kdo je Lídr/šéf? Moderátor Manažer?
3.ČÁST	3.hodina	
5 minut	Vstupní scénka: video 4 (smyslem je ukázat, že nápady, úkoly bez termínu se stanou minulostí, + smysl vzájemné podpory a kontroly- dělat na tom spolu)	Scénka , - pust'te video 4

15 minut	Práce ve skupině Kdo co dokdy? Návrat do původních týmů, kde vzniká časový plán (ideálně tabulka (plakát)) s daty, kdo co bude a kdo za to odpovídá. Každý má k sobě parťáka na pomoc+kontrolu Schůzky a kontrola- jak se budeme domlouvat a kdy? Jak dlouhá bude, abychom to zvládli?	Prac.list Kdo co dokdy Plachta-plakát na kalendář Prac.list ke Schůzkám
10 minut	Co dělat když ? /jiná forma než práce ve skupině= dvojice: Otázka-odpověď /herci začnou/ Jak na problémy? - Rozdání info listu: jak na problémy, kontakt na vnější pomoc. - Dostat se k akceptaci rozdílnosti, nepřispějí všichni stejně, každý jinak co do kvality i kvantity, - Týmová chemie: (nezapomínat na ty nepřítomné, znevýhodněné)	Prac.list s problémy i s řešením (mohou přečíst, zahrají – řeknou odpověď)
5 minut	Jak se budeme radovat z toho, jak nám to jde? (scénka- malé radosti/odměny- máme hotový rozpočet, jdeme na zmrzku...), Oslavy přidají do kalendáře	Scénka- „Jak jsem se odměnila/nebo tým, když jsem dokázala....“

3 minuty	Stručné hodnocení (1- nic- 10 super), Praktické info, jak se bude pokračovat, kontakty atp.	Ukážou na prstech
2 min	Demo-apel? „Co je Demokracie“- divadlem? Otázkou k nim- jak se to pozná? <i>V čem myslíte, že to bylo podobné demokracii?</i> <i>(každý měl hlas navrhnout nápad, hlasovat, přispět do diskuze. Patří sem i to, že přijmeme hlas většiny.)</i>	Scénka? – Tady by šlo velmi krátké: „ty vado my jsme ovlivnili, co se bude jíst v jídelně., hustý. Neotevřeme si jednu kavárnu? Budeme dělat dorty 😊, - začnem piknikem u nás“...dotknout se svobody a odpovědnosti, A TERMÍNU!
	reflektivní část	
20 minut	Pro Reflexi programu Doporučujeme vyhradit alespoň jednu vyučovací hodinu. osvědčil se nám postup plus Delta, kdy na jednu stranu tabule píšeme seznam všeho, co se povedlo. je dobré třídu povzbudit a udělat dlouhý seznam úspěchů a zahrnout do něj také přípravu a proces, nikoli jen výsledek - aby bylo zúročeno vynaložené úsilí. můžeme vysvětlit deltu jako symbol změny, je to vhodnější než psát mínusy toho co se nepovedlo, a zapsat Co by mělo být příště Jinak.	tabule

5 minut	Domluvíme se společně, Jak oslavíme úspěch, nebo alespoň vynaložené úsilí	
20 minut	práce ve skupinách podle věku z a je vhodné využít zkušenosti k následujícím aktivitám: postupy mohou být podobné jako na workshopu 1: - diskuze ve skupinách s následným debriefing před celou třídou o tom, jak se liší diktatura a demokracie, Co to znamená pro svobodu člověka a proč je důležité, abychom se v rámci péče o demokracii starali nejen o sebe, ale také ho ostatní. nebo - diskuze ve skupinách, jaký další projekt můžeme jako třída udělat s tím, že tentokrát nebude prospěšný nebo zábavné jen pro nás, ale pro další, ostatní: pro celou komunitu. Nebo Zaměňte nebo za a. to znamená, že uděláte s dětmi oba návazné programy a klidně rozšíříte investovaný čas. se staršími žáky se po věnujete demokracii, s mladšími můžete přistoupit přímo k dobročinnému projektu.	

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Poznámka závěrem 1:

Program Demoškoly jsme úspěšně realizovali ve školních parlamenty.

Poznámka závěrem 2:

Všechny zdroje, které jsme v Demoškole využili, citujeme nebo je najdete v sekci inspirace odjinud na www.demoskola.cz